

TÜRKİYE'DE GENÇ İŞSİZLİĞİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Mustafa ADIGÜZEL*

Özet

İşsizlik tüm ekonomilerin karşılaştığı en büyük sorunlardan biridir. Genç işsizlik ise, işsizliğin çözümünde ayrıca ele alınması gereken bir problemdir. Bir ekonomide genç işsizlik sorununu ortaya çıkaran beş temel faktör vardır. Bunlar ekonomik konjonktür, demografik yapı, eğitim sistemi, ücret politikaları ve vasıf uyumsuzluğu olarak sıralanmaktadır. Çalışma Tük tarafından alt bölge olarak kategorize edilen 26 bölgeyi kapsamaktadır ve amacı Türkiye'de genç işsizliğe neden olan faktörleri incelemektir. Motivasyonu ise genç işsizliğin nedenlerini belirlemek bu yönde politika önerilerinde bulunmaktır. Makalede Türkiye'de genç işsizliğin en temel sebebinin yetersiz büyüme olduğu hipotezi ileri sürülmüş, 2008 ile 2018 yılları arasındaki veriler kullanarak panel veri analizi yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre Türkiye'de işsizlik ve genç işsizliğe neden olan etkenler aynıdır ve aralarındaki korelasyon katsayısı 0,98'dir. Ekonomik büyüme genç işsizliği önlemede en önemli faktördür ve genç işsizlikle arasındaki korelasyon katsayısı -0,57'dir. Ampirik sonuçlara göre ihracatın ve inşaat sektörü yatırımlarının genç işsizlik üzerinde bir etkisi yoktur. Türkiye'deki genç işsizliğin temel sebebi yetersiz büyümedir. Sanayi üretiminin artması genç işsizliği azaltan sebeplerden biridir. Yükseköğrenim mezunu sayısının artması ise genç işsizliği artıran bir sebeptir.

Anahtar Kelimeler: Genç İşsizlik, Yetersiz Büyüme, Eğitim Sistemi, Panel Veri Analizi

THE FACTORS CAUSING YOUTH UNEMPLOYMENT IN TURKEY

Abstract

Unemployment is one of the significant challenges that the economies face. Youth unemployment is another challenge that needs a separate consideration on the solution of unemployment. In an economic structure, there are five fundamental pillars unveil the young unemployment which are an economic conjuncture, the structure of demography, education system, wage policy and quality conflict. The study covers 26 regions categorized as sub-regions by TUIK and its purpose is to examine the factors that cause youth unemployment in Turkey. Its motivation is to determine the causes of youth unemployment and to make policy recommendations in this direction. In the article, the hypothesis which insufficient growth has been the major cause of youth unemployment in Turkey is put forward, and panel data analysis is conducted using the data between 2008 and 2018. This perspective comes up with an inference that the causing elements of the unemployment and young unemployment in Turkey is the same and the coefficient of correlation between them is 0,98. Besides, economic growth is the major factor to prevent youth unemployment and the coefficient of correlation between them is -0,57. According to the empirical results, the export and construction sector do not affect the young unemployment; the essential reason behind the youth

* Doktora Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat, adiguzelmustafa@yahoo.com

unemployment in Turkey is the insufficient growth. Industrial production is one of the factor that reduce the youth unemployment rate; the increasement of the higher education graduates causes the rise of the youth unemployment rate.

Keywords: Youth Unemployment, Insufficient Growth, Education System, Panel Data Analysis

GİRİŞ

Bir ürünün ortaya çıkabilmesi için üretim sürecine doğrudan ve dolaylı olarak katkı yapan faktörlere gereksinim vardır. Doğrudan üretim faktörlerini doğal kaynaklar, işgücü, sermaye ve teknoloji olarak sıralayabiliriz. Üretim sürecine dolaylı yoldan katkı sağlayan faktörlere ise beşerî sermaye ve kurumsal yapıyı örnek verebiliriz (Adıgüzel, 2019:13). Bir ülkenin ekonomik büyümesi o ülkedeki işgücünün sayısı ve niteliği ile yakından ilişkilidir. Nüfus hem üretimi sağlayan hem de tüketim ve bölüşüm süreçlerinde en aktif rolü alan üretim faktörüdür (Taban, 2013:275).

Ekonomik sistem tüm üretim faktörlerinden tam olarak yararlanıldığı durumda tam kapasitededir. İşgücü açısından değerlendirildiğinde ise, cari ücret düzeyinden çalışmak isteyen herkesin iş bulabildiği durum tam istihdam olarak tanımlanmaktadır. Gerçek hayatta, ekonomide belli bir miktar işsizliğin kaçınılmaz olduğu görülmektedir. Doğal işsizlik oranı olarak adlandırılan bu oran ülkeden ülkeye değişmektedir (Unay, 2001:345). İşsizlik oranının doğal işsizlik oranından büyük olduğu durumda ise işsizlik sorunu oluşur.

İşsizlik, üretim faktörlerinden birinden yeterince faydalanamamaktır. Bir başka ifadeyle işsizlik, çalışmak isteyen işgücünün çalışma koşullarına sahip olmaması veya çalışabilecek durumda olan kişilerin çalışmayı istememesidir (Bozdağlıoğlu, 2008:47). TÜİK'e göre istihdam durumunda bulunmayan kişilerden son dört hafta içerisinde iş arama kanallarından en az birisine başvuru yapmış ve iki hafta içerisinde işbaşı yapabilecek durumda olan 15 ile 65 yaş arasındaki kişiler işsizdir.

İşsizlik ülkelerin karşılaştığı en büyük ekonomik sorunlardan biridir. Özellikle teknolojinin çok hızlı gelişmesi mal ve hizmet üretim süreçlerinde çok hızlı değişimlere neden olmaktadır. İşgücünün bu değişimlere hızlı ayak uyduramaması ve nüfus artışı yeterli iş yaratmayı zorlaştırmıştır (Güney, 2010:239). İşsizlik sadece Türkiye'ye özgü bir sorun değildir. Dünyadaki bütün ekonomiler bu sorunu çözmek için uğraşmaktadır.

İşsizlik sorunu içerisinde genç işsizlik ayrıca incelenmesi gereken bir alandır. Birleşmiş Milletler ve Uluslararası Çalışma Örgütü 15-24 arası kişileri genç olarak tanımlamaktadır. Bu yaş grubundaki işgücünün istihdam edilememesi ise genç işsizlik sorununu oluşturmaktadır. Gençlerin tecrübe eksikliği, piyasada istenilen niteliklere sahip olmaması gibi etmenler genç işsizliği artırmaktadır (Erdayı, 2009:134).

İşgücüne dahil olma bireyin sosyal hayatını en çok etkileyen olgudur. "Çalışma hakkı" bireye ait en önemli toplumsal haklardan biridir. Bu hakkı kullanacak ortamın oluşması başta devlet olmak üzere, toplumu oluşturan tüm unsurlara ait bir yükümlülüktür. Avrupa Birliği ülkeleri, en önemli ekonomik sorunlardan biri olan işsizliğin çözümü için; uzun dönemli işsizlikle birlikte, genç işsizliği önlemeyi de temel politika haline getirmişlerdir (Gündoğan, 1999:64).

Mevcut koşullarda Covid-19 salgını sebebiyle tüm dünyada işsizlik en önemli ekonomik sorun haline gelmiştir. Başta ABD ve Avrupa Ülkeleri olmak üzere tüm ekonomilerin en öncelikli sorunu salgının yarattığı işsizlik ve gelirsizlik sorununu gidermektir. Bu denli büyük bir yapısal kırılmanın (anlamli) ekonometrik analiz yapmayı zorlaştıracığı kanaatine varılmış ve bu nedenle pandemi öncesi dönem incelenmiştir. Çalışmada genç işsizliğin nedenleri ve Türkiye'de genç işsizliğin yapısı incelenecektir. Türkiye'nin 26 farklı bölgesindeki genç işsizliğin

ekonomik büyüme, dış ticaret, sanayi üretimi, inşaat sektörünün durumu ve eğitim durumu ile ilişkisi panel veri yöntemiyle analiz edilecektir.

1. Genç İşsizliğin Nedenleri ve Sonuçları

İşsizlik birçok farklı unsura göre kategorize edilebilir ancak çalışmada işsizliğin gönüllü olup olmamasına göre sınıflandırılmıştır. İşsizlik türleri açık ve gizli işsizlik, iradi ve iradi olmayan işsizlik, friksiyonel işsizlik, yapısal işsizlik ve devrevi işsizlik olarak sıralanabilir.

Açık-Gizli İşsizlik: Açık işsizlik, bir kişinin para kazanmak ve geçimini temin etmek için herhangi bir yerde çalışmamasıdır. Gizli işsizlik ise, bir kişinin açık bir şekilde işsiz olarak görünmemesine rağmen üretime katkısının olmamasıdır (Yıldırım vd., 2019:404). Bir işyerinde belli sayıda işgücü azalmasına rağmen üretimde bir azalma olmuyorsa o işyerinde gizli işsizlik söz konusudur.

İradi ve Gayriiradi İşsizlik: Bir işçi cari ücret düzeyinden çalışmayı reddettiği durumda gönüllü olarak işsiz kabul edilir. İşsizliğin nedeni kişinin kendi seçimlerinden kaynaklanmıyorsa irade dışı işsizlik söz konusudur. İş arayışında bulunan kişiler daha düşük ücret düzeyine razı olmalarına rağmen iş bulamamaktadırlar. Birey için reddettiği ücretin faydası, boş vakit olarak geçireceği sürenin faydasından daha azdır. İrade dışı işsizlikte ise piyasada oluşan ücret kabul edilmesine rağmen iş bulunamamaktadır. Bu durumun nedeni piyasadaki iş sayısının, işgücü sayısından daha az olmasıdır (Yıldırım vd., 2019:405).

Friksiyonel İşsizlik: İşgücü piyasasındaki hareketlilikten kaynaklanan, emek arz ve talebinin dengede olduğu durumlarda bile oluşan işsizlik türüdür (Zaim, 1997:179).

Yapısal İşsizlik: İşgücünün gerek nitelik gerekse coğrafi bakımdan talep değişimlerine ve teknolojik gelişmelere anında uyum sağlayamamasından kaynaklanan işsizlik türüdür. Diğer bir adı

uyumsuzluk (mismatch) işsizliği olan yapısal işsizliğin, tıpkı geçici işsizlik gibi ortadan kaldırılması mümkün değildir. Ancak işgücünün gelişen teknolojiye göre yeni beceriler kazanması sağlanarak etkileri hafifletilebilir (Ünsal, 2007:92).

Devrevi İşsizlik: Konjonktürel ve mevsimlik işsizlik olmak üzere iki türü vardır. Tarım gibi sektörlerde iktisadi faaliyetler yılın bir döneminde fazla bir döneminde azdır. Faaliyetlerin az olduğu dönemde ortaya mevsimlik işsizlik çıkar. Ekonominin daralma ve genişleme dönemlerinde işgücü talebi farklıdır. Daralma döneminde ortaya çıkan işsizlik türü konjonktürel işsizlik olarak adlandırılır (Yıldırım vd., 2019:407).

1.1. Genç İşsizliğin Nedenleri

15-24 yaş aralığında olan kişilerden cari ücret düzeyinde iş arayıp bulamayan kişilerin genç işsiz olarak tanımlanmıştır. Freeman (1979) genç işsizliği açıklamada talep odaklı ve arz odaklı iki karşıt görüş olduğunu öne sürmüştür. Talep görüşüne göre kümelenmiş ekonomik yapılar genç nüfus için iş kıstı oluşmaktadır. Asgari ücretler nedeniyle düşük nitelikli işlerin sayısı azalır. Geçici ve yüksek ücretli işler gençleri cezbeder. İşverenlerin tecrübeli çalışan istemesi genç istihdama olan talebi azaltır. Ayrıca gençler kayıt dışı işlerden daha yüksek gelir sağlamaktadır. Arz yönlü görüşe göre genç çalışanlar istikrarlı değildir ve cari ücret seviyesi nedeniyle çalışmamayı tercih ederler. Gençler işin gerektirdiği eğitim ve nitelikten yoksundur. Ayrıca nüfus artışı yaratılan iş miktarından çok fazladır.

Genç işsizliğin nedenlerini mikro ve makro nedenler olarak iki kısımda inceleyebiliriz. Gençlerin çalışma tercihleri, ilk kez işbaşı yapacak olanların beklentileri, etnik köken ve kişisel yetenek gibi bazı özellikler mikro nedenleri oluşturur. (Murat ve Şahin, 2011a:54). Makro sebeplere

ise eksik büyüme, yetersiz eğitim ve mobilite gibi örnekler verebiliriz (Taşcı ve Darıcı, 2009:140).

1.1.1. Ekonomik Büyüme

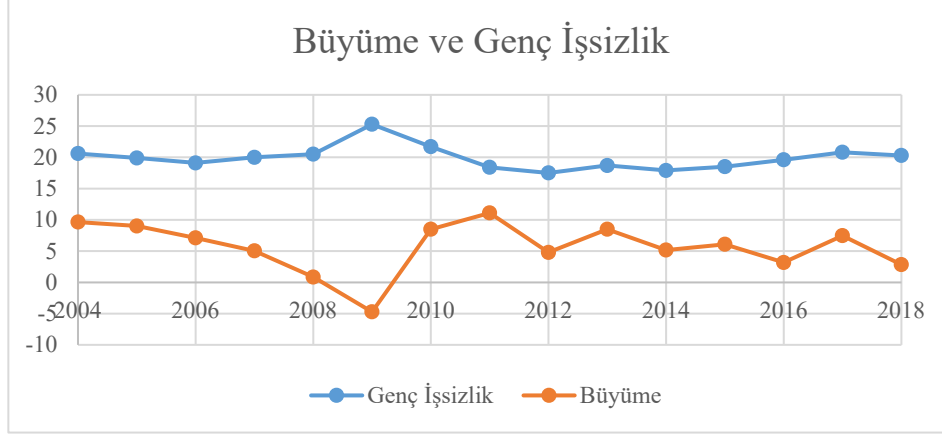
Genç nüfus bir ülkenin en verimli ve en hareketli nüfus grubunu oluşturur. Bu nedenle genç işsizlik önemli bir potansiyel kaybı ve beşeri sermayenin boşa gitmesi anlamına gelir. Ve tabii ki bu durum ekonomiyi olumsuz etkiler (Erdayı, 2009:135). Schmitt (2012)'e göre, işsizlik süresinin uzaması bir müddet sonra yoksulluk yaratır. İşsiz bireylerde boşanma oranlarının, psikolojik rahatsızlıkların daha yüksek olduğu görülmüştür ve süre uzadıkça karşılaşılan olumsuzlukların şiddeti de artmaktadır.

Keynes'e göre; işsizlik piyasa ekonomisinin doğasında vardır ve tam istihdama ancak istisna durumunda ulaşılır çünkü bu sorunun nedeni ekonomide oluşan talep yetersizliğidir. Toplam talepte oluşan düşüş bir süre sonra üretimde azalma meydana getirecek ve nihayetinde işgücü talebinde bir azalma oluşacaktır fakat bu azalma genç işsizlikte daha yüksek oranlarda yaşanmaktadır (Murat ve Şahin, 2011a:44).

Ekonomik konjonktür genç işsizliği etkileyen bir başka unsurdur. Gençler işgücü piyasasının yeni üyeleridir ve deneyimleri görece daha azdır. Ekonominin daralma döneminde işsizlik oranları artarken genç işsizlik oranları daha fazla artmaktadır. Bunun nedeni piyasadaki işsiz sayısının fazla olması ve işverenin daha nitelikli eleman çalıştırmayı tercih etmesidir. Bu durumda becerisi ve niteliği genelde daha az olan genç işgücünün işsiz kalması daha muhtemeldir (Öztürk, 2012:48).

Türkiye'de 2004 ile 2018 yılları arasında büyüme ve genç işsizliğe ait veriler şekil 1 de gösterilmiştir. Bu iki veri arasındaki korelasyon katsayısı -0,57 olarak hesaplanmıştır. Ve bu katsayı iki değişken arasında orta düzeyde bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır.

Şekil 1. Büyüme ve Genç İşsizlik

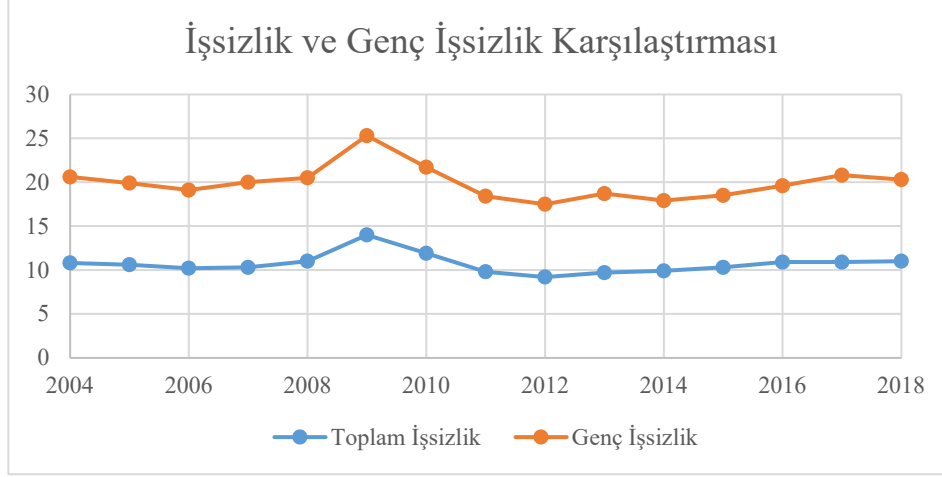
Kaynak: TÜİK İşgücü ve GSYH İstatistikleri (www.tuik.gov.tr, Erişim tarihi: 16.04.2020)

1.1.2. Demografik Yapı

Demografik yapı ile işsizlik arasındaki ilişki literatürde hep incelenmiş, özellikle cinsiyet ve yaş çok çalışılmıştır. Türkiye gibi gelişen ekonomilerde ortalama ömür daha kısa ve doğum oranları daha yüksek olduğu için geniş bir genç işgücü vardır (Murat, 1995: 185).

Genç işsizliğe neden olan bir diğer demografik unsur yaştır. Gençlerin işverenin aradığı tecrübe ve niteliğe sahip olmaması tercih edilmeme sebeplerindedir. Ayrıca yüksek öğrenim gören gençler niteliklerine uygun işlerde çalışmayı isterler ve niteliklerine uymayan işlerde çalışmaktansa iş aramayı tercih ederler.

Şekil 2. İşsizlik ve Genç İşsizlik Oranları

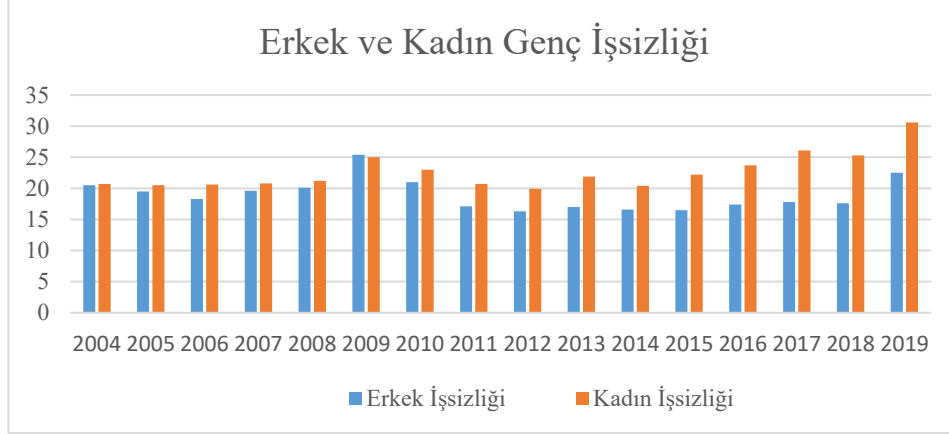

Kaynak: TÜİK İşgücü İstatistikleri (www.tuik.gov.tr, Erişim tarihi: 16.04.2020)

Sonuç olarak gençler hem belirli yetkinliğe ulaşamadığı hem de sadece teorik bilgiye sahip olduğu için iş bulma sorunu yaşamaktadır (Murat, 1995:187).

Şekil 2’de Türkiye’de işsizlik ve genç işsizlik oranları verilmiştir. İki değişken arasındaki korelasyon katsayısı 0,98’dir. Bu kadar güçlü bir katsayı her iki değişkenin de aynı parametrelere bağlı olduğunu ortaya koymaktadır. Fakat 16 yıllık işsizlik oranının ortalaması %10,88 iken genç işsizlikte bu oran %20,26’dır. Bu durum yaş faktörünün istihdamda önemli bir faktör olduğunu ortaya koymaktadır.

Şekil 3. Genç İşsizlikte Erkek ve Kadınlar Arasındaki Fark

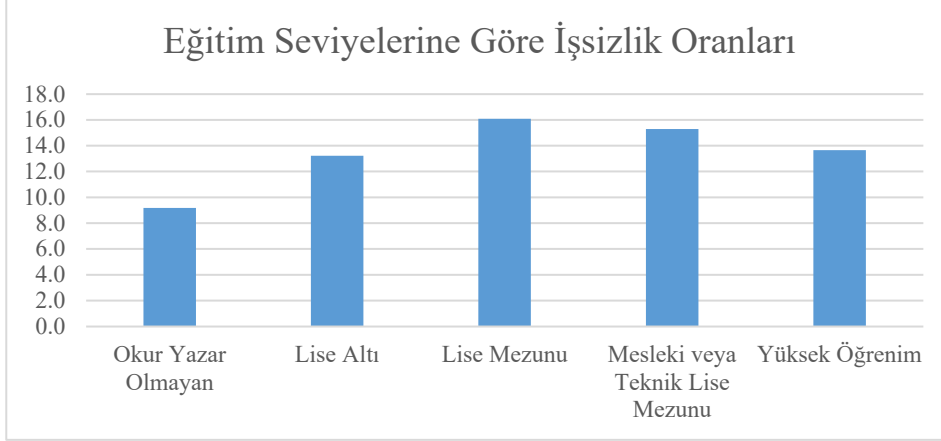
Kaynak: TÜİK İşgücü İstatistikleri (www.tuik.gov.tr, Erişim tarihi: 16.04.2020)

Şekil 3'te erkek ve kadın genç işsizlik oranları gösterilmiştir. 2004 ile 2009 yılları arası cinsiyet eşitsizliğinin daha az olduğu bir dönemdir, hatta 2009 yılında erkek işsizlik oranı kadın işsizliğinden daha fazladır. 16 yıllık ortalamada ise kadın işsizlik oranı %22,67 iken erkek işsizliğinde bu rakam %18,95'tir. Şekil 3'te de görüldüğü üzere genç işsizlik oranları cinsiyet açısından incelendiğinde kadınların işsizlik oranı daha yüksektir.

1.1.3. Eğitim Sistemi

Genel olarak genç nüfusun eğitim alma amaçlarından birisi, yaşamın gelecek aşamalarında beklentilerini karşılayacak bir iş sahibi olmaktır. Bu nedenle alınacak eğitimin niteliği çok önemlidir. Eğitim sisteminin kalitesi sadece bireyler için değil ülke için de çok önemlidir. Eğitim sisteminin kalitesi arttıkça bilgi ve beceri de o denli artmakta, bu artışta işgücünün ekonomik performansını ve ülkelerin gelişmişliğini pozitif etkilemektedir (Murat ve Şahin, 2011b:23).

Şekil 4. Farklı Eğitim Seviyelerinde İşsizlik Oranları

Kaynak: TÜİK İşgücü İstatistikleri (www.tuik.gov.tr, Erişim tarihi: 16.04.2020).

Ülkemizde 15-24 yaş arası işgücünde oluşan istihdam kaybını önlemek amacıyla Avrupa Birliği programı olan “Avrupa İstihdam Stratejisi” benimsenmiştir. Avrupa Komisyonu, işsizliğin uzun süreli olması durumunda kalıcı hale geldiğini ve yoksulluk oluşturduğunu tespit etmiştir. Bu nedenle genç işsizliği önlemek adına başta eğitim olmak üzere aktif istihdam politikaları uygulanması gerektiği belirlenmiştir (Savcı 2007:99).

Sayın (2011)’a göre Türkiye’de eğitim seviyesinin artması ile genç işsizlik arasında etkin bir ilişki yoktur. Bu durumun temel sebebi, eğitim seviyesi artmasına rağmen eğitimin sanayi ve hizmetler gibi iş kollarının ihtiyaç duyduğu içerikten yoksun olması ve kalite sorunudur. Şekil 4’te 2019 yılının tüm işgücüne ait, farklı eğitim seviyelerindeki işsizlik oranları verilmiştir. Buna göre işgücüne dahil olan gruplar arasında okur yazar olmayanlar %9,2 ile en düşük işsizlik oranına sahip olan gruptur. Bu grubu %13,2 ile lise altı eğitim düzeyine sahip kesim takip etmektedir. Diğer üç grup içinde ise yüksek öğretim mezunlarının işsizlik oranı daha düşüktür.

Beşeri sermaye iki yolla oluşur; bunlardan birincisi nitelikli eğitimden diğeri yaparak öğrenmedir (Taban ve Kar, 2006:163). Yukarıda bahsedilen ilk iki grubun iş akış süreçlerinde yaparak öğrendiği bu nedenle işsizlik oranının düşük olduğu tahmin edilmektedir. Mesleki ve teknik lise mezunlarının diğeri lise mezunlarına göre daha kolay iş bulması, iş kollarının ihtiyaç duyduğu eğitim içeriğine daha fazla sahip olmasıyla ilişkilidir. Fakat her durumda ortaöğretim ve altı eğitimde iş akışı süresince yaparak öğrenme yoluyla kazanılan becerinin, eğitim yoluyla kazanılan beceriden daha nitelikli olduğu ortadadır.

1.1.4. Ücret Politikaları

Kişinin kendisinin ve ailesinin gıda, barınma ve sağlık gibi temel ihtiyaçlarını insanca gidermesini sağlayacak minimum ücret asgari ücret olarak tanımlanmaktadır (Eğilmez, 2019:46). Asgari ücret uygulaması genç işsizliğe neden olan bir etmen olarak görülmektedir. Fakat bu durum yetişkin işgücünün genç işgücü ile kesin bir şekilde ikame olması durumunda geçerlidir. ABD, İngiltere, Hollanda ve İspanya gibi ülkelerde asgari ücret uygulamasının genç istihdamını etkilemediği fakat Fransa’da istihdamın olumsuz etkilendiğini ortaya koyan çalışmalar yapılmıştır (Karabıyık, 2009: 301).

Yetişkin işgücü ve genç işgücünün farklı nitelikleri olması durumunda ücret politikaları istihdam kaybı yaratmaz. Böyle bir durumda iki farklı emek unsuru birbirlerini tamamlayacakları için hem genç işgücü ücreti hem de yetişkin iş gücü ücreti istihdamı olumsuz etkilemez (O’Higgins, 1997:20).

1.1.5. Vasıf Uyuşmazlığı ve İşgücü Piyasasına Giriş

Her ne kadar eğitim almış ve teorik bilgiyle donanmış olsa da yetişkin işgücünün sahip olduğu uygulama becerilerinden yoksundur. Türkiye gibi ülkelerde, işgücünün büyük bölümü kurumsal kapasitesi düşük ve

imkanları kısıtlı Kobilerde çalışır. Bu nedenle bu işletmeler yeni personeli eğitmek için çaba harcamak istemezler (Murat ve Şahin, 2011b:32).

Genç işsizliğin büyük bölümünü emek piyasasına ilk kez girecek gençler oluşturmaktadır. Bir eğitim programından yeni mezun olmuş gençlerin piyasa tarafından istenilen niteliklere sahip olmaması, deneyimsizlik, farklı ücret beklentileri işsizliğe sebep olmaktadır. Ayrıca rehberlik ve danışmanlık yapması gereken kurumların yetersiz oluşu sorunun çözümünü güçleştirmektedir (Yentürk ve Başlevent, 2007:10).

2000’li yıllardan itibaren birçok ülkede, yüksek eğitim almış kişilerin becerilerine uygun iş üretme sorunu ortaya çıkmıştır. Emek piyasasında oluşan talep yetersizliği sorunun temelini oluşturmaktadır. Yetersiz talebi aşan eğitilmiş işgücü arzı genç işsizliği artırmakta ve gençleri becerilerinin dışındaki işlerde çalışmaya yöneltmekte ayrıca büyük bir kaynak israfına yol açmaktadır.

1.2. Genç İşsizliğin Sonuçları

Tüm ülkeler, genç işgücüne niteliklerine ve beklentilerine uygun iş yaratmakta zorlanmaktadır. Emek piyasasına başarılı bir giriş yapısı oluşturmak, ekonominin kalkınması ve gelecekteki refahı için çok önemlidir. Dünyadaki genç işgücü toplam işgücünün %25’ini oluşturmasına rağmen, toplam işsizliğin %44’ünü genç işsizlik oluşturmaktadır (Aslantepe, 2007:54).

Genç işsizliğin yol açtığı sonuçlar ekonomik ve sosyal olarak iki başlıkta değerlendirilmektedir.

1.2.1 Genç İşsizliğin Ekonomik Sonuçları

Genç işsizlik hem mikro hem de makro ekonomik sorunlar doğurur. Mikro sorunların başında bireylerin uğradığı ekonomik kayıplar gelmektedir. İşsizlik süresinin uzaması yoksulluğa, yoksulluk ise

psikolojik sorunlara neden olabilmektedir. Makro olarak iki esas sonuç ortaya çıkmaktadır. Bunlardan birincisi üretime katılmayan iş gücü eksik istihdam ortaya çıkarmakta ve ekonomi potansiyelinin altında kalmaktadır. İkincisi ise özellikle Türkiye gibi sosyal güvenlik sistemi finansman sorunu yaşayan ülkelerde prim kaybı ortaya çıkmaktadır (Taşçı ve Darıcı, 2009:140).

Genç işsizliğin maliyeti oldukça yüksektir. Gençlerin nitelikli bir şekilde yetişebilmesi için eğitime büyük harcamalar yapılmaktadır. TÜİK 2019 işgücü istatistiklerine göre 15-24 yaş arasındaki yüksek öğrenim mezunu gençlerin %26,2'si istihdamda ya da eğitimde yer almamaktadır. Eğitim süreçlerini tamamlayan bu bireylerin işgücüne katılamaması kaynakların önemli bir kısmının israfı anlamına gelmektedir. Ayrıca işsizler aileleri tarafından finanse edilmekte bu sebeple de hane halkı tasarrufları düşük seviyelerde kalmaktadır (Pirler, 2007:148).

1.2.2. Genç İşsizliğin Sosyal Sonuçları

Genç işsizliğin uzun süreli hale gelmesi bireylerde birçok psikolojik sorunlara neden olur. Bu sorunları şu şekilde sıralayabiliriz (Güler, 2006:370).

- Özgüven kaybı.
- Yetkinlik kaybı.
- Hayattan sıkılma.
- Depresyona meyil.
- Stres düzeyinde artış.
- Sosyal uyumsuzluk.
- Sağlık sorunları.
- Toplumdan kopukluk ve içe kapanma.
- Özsaygının yitirilmesi.
- İntihara meyil.

Yaşanması muhtemel bu psikolojik sorunlar toplumsal bir soruna dönüşmektedir. Bunların başında iş aramaktan vazgeçme yer alır (Pirler, 2007:148). TÜİK 2019 işgücü istatistiklerine göre 15-24 yaş arasındaki gençlerin %26'sı ne okulda ne de iş hayatındadır.

Yaşanan işsizlik süreci gençlerin toplumsal yaşama katılmasını engeller. İş hayatına dahil olmak aynı zamanda bir statü elde etmek demektir. Bir başka deyişle işsizlik sonucunda gençler sadece maddi bir gelirden yoksun kalmaz, aynı zamanda iş hayatında edineceği deneyimlerin kendisine kazandıracığı sosyal hayattan da mahrum kalır (Gündoğan, 1999:70). Ayrıca işsiz kalınan sürenin uzaması madde kullanımının ve intihar oranlarının yükselmesine sebep olabilmektedir (Güler, 2006:376).

2. Türkiye’de Genç İşsizliğin Durumu

Genç işsizlik sadece ülkemiz için değil dünyadaki tüm ülkeler için önemli bir ekonomik sorundur. Aşağıdaki tabloda Litvanya ve Letonya hariç OECD ülkelerinin işsizlik ve genç işsizlik oranları verilmiştir.

Tablodaki verilere göre Türkiye OECD ülkeleri arasında en fazla genç işsizliğe sahip 5. ülke iken, en fazla işsizliğe sahip 4. ülkedir. Bazı ülkelerde işsizlik ve genç işsizlik oranları paraleldir. Bu ülkelerin genç işsizlik oranı işsizlik oranına bölündüğünde daha düşük oranlar çıkmaktadır. Örneğin Japonya’da işsizlik %2,4 iken genç işsizlik oranı %3,8’dir.

Tablo 1. OECD Ülkelerinde Genç İşsizlik ve İşsizlik

Ülkeler	İşsizlik Oranı	Genç İşsizlik Oranı	Genç İşsizlik/İşsizlik
Japonya	2,4	3,8	1,6
Çek Cumhuriyeti	2	5,6	2,8
Almanya	3,1	5,8	1,9
İsrail	3,8	6,7	1,8
Hollanda	3,4	6,8	2,0
Meksika	3,5	7,2	2,1

İsviçre	4,4	8	1,8
Slovenya	4,4	8,2	1,9
A.B.D	3,7	8,4	2,3
Avusturya	4,5	8,5	1,9
İzlanda	3,5	8,7	2,5
Norveç	3,7	9,9	2,7
Polonya	3,3	9,9	3,0
Danimarka	5	10	2,0
Güney Kore	3,8	10,4	2,7
Estonya	4,4	10,8	2,5
Kanada	5,7	11	1,9
Birleşik Krallık	3,7	11,1	3,0
Yeni Zelanda	4,1	11,1	2,7
Macaristan	3,4	11,4	3,4
Avustralya	5,2	11,7	2,3
İrlanda	5	12,4	2,5
Belçika	5,4	14,3	2,6
Slovakya	5,8	16,1	2,8
Finlandiya	6,7	16,9	2,5
Portekiz	6,5	18,3	2,8
Fransa	8,4	19,6	2,3
İsveç	6,8	20,1	3,0
Türkiye	13,7	25,4	1,8
İtalya	10	29,2	2,9
İspanya	14,1	32,6	2,3
Yunanistan	17,3	35,2	2,0
Güney Afrika	28,7	57	2,0
OECD Ortalama	5,2	11,2	2,2

Kaynak: OECD İşgücü İstatistikleri (<https://data.oecd.org/unemp/youth-unemployment-rate.htm>, <https://data.oecd.org/unemp/unemployment-rate.htm#indicator-chart>, Erişim tarihi:21.04.2020).

Bu sonuç Japonya'nın hem işsizlik hem genç işsizlik sorununu çözdüğünü ortaya koymaktadır. Macaristan, Birleşik Krallık ve

Polonya’da işsizlik oranları sırasıyla 3,4 ,3,7 ve 3,3’tür. Bu oranların tümü OECD ortalaması olan 5,2’nin çok altındadır. Bir başka deyişle bu ülkelerde işsizlik sorunu çözülmüştür. Fakat genç işsizlik oranları ile işsizlik oranları karşılaştırıldığında farklı bir durum ortaya çıkmaktadır. Macaristan, Birleşik Krallık ve Polonya’da genç işsizlik oranları işsizlik oranlarından sırasıyla 3,4 ,3,0 ve 3,0 kat daha fazladır. Her ne kadar bu ülkeler işsizlik sorununu çözmüş olsalar da genç işsizlik konusunda aynı şey söylenemez.

Türkiye ile ilgili veriler incelendiğinde, işsizlik oranının %13,7 ve genç işsizlik oranının %25,2 olduğu görülmektedir. Genç işsizlik oranı işsizlik oranından 1,8 kat büyüktür. Bu oranla OECD ülkeleri içinde dördüncüdür ve Japonya, İsrail ve İsviçre’den sonra gelmektedir. Buradan çıkan sonuç ülkemizin sorununun genç işsizliğe özgü bir sorun değil istihdam sorunu olduğudur. Şekil 2’de işsizlik ve genç işsizlik oranları verilmiş ve iki değişken arasındaki korelasyonun %98 olduğu belirtilmiştir. Türkiye’de genç işsizliğe ve işsizliğe neden olan faktörler aynıdır. Türkiye’deki genç işgücü ve genç işsizliğe ait detaylar tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Türkiye’de Genç İşgücü ve İşsizlik Oranı

Genç nüfus (bin kişi)	11 667
İşgücüne dahil olmayan (bin kişi)	6 485
İşgücü (bin kişi)	5 182
İşgücüne katılma oranı %	44,4
İstihdam edilenler (bin kişi)	3 866
İstidam oranı %	33,1
Zamana bağlı işsizlik (bin kişi)	54
Yetersiz istihdam (bin kişi)	182
İşsiz (bin kişi)	1 317
İşsizlik oranı %	25,4
Tarım dışı işsizlik %	28,9

Kaynak: TÜİK Gençlerin İşgücü Piyasasına Geçiş Araştırmaları (http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007, Erişim tarihi: 22.04.2020)

Verilere göre ülkemizdeki toplam genç nüfus 11.667 bin kişi iken iş gücüne katılım %44'tür. Bir işyerinde istihdam edilmesine rağmen çeşitli nedenlerle çalışamayanların sayısı 54 bin, haftalık çalışma saatini dolduramayanların sayısı 182 bin kişidir. İşgücüne dahil olmayan genç sayısının 6.485 bin kişi olmasında temel sebep gençlerin büyük bölümünün eğitime katılmasıdır. Fakat ne eğitimde ne işgücünde yer alan gençlerin sayısı gelecek adına problem oluşturmaktadır.

Tablo 3. Ne Eğitimde Ne İstihdamda Olan Gençler

Mezun olunan okul	Toplam (bin kişi)	Ne eğitimde ne işte olanlar (bin kişi)	Ne eğitimde ne işte olanların oranı %
Okur yazar olmayanlar	197	159	80,7
Lise altı eğitim alanlar	6 629	1 473	22,2
Lise mezunu olanlar	1 863	420	22,5
Mesleki veya Teknik Lise Mezunu Olanlar	1 727	534	30,9
Yüksekokul mezunu olanlar	1 250	453	36,2
15-24 yaş arası nüfus	11 667	3 039	26,0

Kaynak: TÜİK Gençlerin İşgücü Piyasasına Geçiş Araştırmaları (http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007, Erişim tarihi: 22.04.2020)

Ne eğitimde ne de iş hayatında olan genç nüfusa ait bilgiler tablo 3'te verilmiştir. Verilere göre zorunlu eğitime rağmen okur yazar olmayanların sayısı 197 bin kişidir. Ve bu kişilerin yalnızca %19,3'ü işgücüne dahildir. Yüksekokul mezunu olanların %36,2'si, meslek lisesi mezunlarının %30,9'u, toplam genç nüfusun ise %26'sı işgücünde ya da eğitim hayatında değildir. Bu yüksek oran eğitime harcadığımız kaynakların israf edildiğini ortaya koymaktadır.

Yukarıdaki tabloda yaklaşık her 4 gençten birinin eğitime ve iş hayatına katılmamayı tercih ettiğini görüyoruz. Gençlerin neden eğitime devam

etmediği sorusuna cevap aramak için tablo 4'teki verileri incelemek gerekmektedir.

Tablo 4. Mezun Olunan Son Okulun İş Bulmaya Etkisi

Mezun olunan okul	Büyük katkısı oldu	Biraz katkısı oldu	Çok az katkısı oldu	Hiç katkısı olmadı
Lise altı	5,6	8,8	11,2	74,5
Düz lise	9,7	16,8	13,2	60,4
Mesleki veya teknik lise	23,9	17,1	11,8	47,1
Ön lisans	43,5	19,0	7,5	29,9
Lisans ve üzeri	63,8	12,8	6,2	17,1
Toplam	23,9	12,7	10,2	53,2

Kaynak: TÜİK Gençlerin İşgücü Piyasasına Geçiş Araştırmaları (http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007, Erişim tarihi: 22.04.2020)

Verilere göre lisans mezuniyetinin iş bulmaya yardımcı olduğunu söyleyenlerin oranı %76,6'dır. Ön lisans mezunlarında bu rakam %62,5'e gerilemektedir. Tablodaki en dikkat çekici veri liselerle ilgilidir. Meslek lisesi mezunlarının %47'si mezuniyetin iş bulmakta hiçbir katkısı olmadığını ifade etmektedir. Meslek lisesi diplomasının iş bulmakta büyük katkısı olduğunu söyleyenlerin oranı ise %23,9'dur. Düz lise mezunlarından sadece %9,7'si mezuniyetin iş bulmayı kolaylaştırdığını söylemektedir. Hiçbir katkısı olmadığını söyleyenlerin oranı ise %60,4'tür. Bu rakamlar açık şekilde eğitim sisteminin iş hayatının ihtiyaç duyduğu niteliklere göre yeniden düzenlenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Tablo 5. Yararlanılan İş Bulma Kaynakları

Mezuniyet	Toplam	Medya ve internet kanalları	Yakın çevre yardımıyla	İstihdam ofisleri kanalıyla	Eğitim kurumları aracılığıyla	Doğrudan başvuru	İşverenin doğrudan iletişimi kurmasıyla	Diğer
Bir okul bitirmeyen	397	14	229	6	1	129	13	6
Lise altı	3 592	221	1 860	92	73	1 183	147	16
Genel lise	1 104	99	477	48	11	408	48	12
Mesleki veya teknik lise	1 355	155	543	64	25	509	49	10
Ön lisans	965	128	317	47	46	365	37	26
Lisans ve üzeri	2 076	334	391	53	261	772	88	177
Toplam	9 489	951	3 818	308	417	3 365	383	246

Kaynak: TÜİK Gençlerin İşgücü Piyasasına Geçiş Araştırmaları (http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007, Erişim tarihi: 22.04.2020)

İş hayatına uygun becerilere sahip olmanın yanında uygun işi bulmakta çok önemlidir. Gençler becerilerine uygun işleri bulmakta zorlanmaktadır ve bu nedenle vasıf uyumsuzluğu sorunu ortaya çıkmaktadır. Yukarıdaki tabloda 15-34 yaş arasında bir işe yerleşen gençlerin bu işi nasıl bulduklarına dair veriler yer almaktadır.

Tablo 5'deki verilere göre gençler en çok yakın çevrelerinin yardımıyla bir işe yerleşmiştir. Doğrudan işverene başvurarak işe yerleşenlerin sayısı ise 3.365 bindir. Eğitim kurumları aracılığıyla iş bulma oranı %4,3 iken İstihdam ofisleri aracılığıyla iş bulanların oranı sadece %3,2'dir. Bu veriler açık bir şekilde gençlerin istihdamında koordinasyon ve rehberlik sorunu olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 6. Gençlerin Çalıştığı Meslekler

Meslek Grubu	Çalışan Kişi %
Yöneticiler	0,8
Profesyonel meslek mensupları	5,4
Teknisyenler, teknikerler	5,6
Büro hizmeti çalışanları	8,4
Hizmet ve satış elemanları	26,4
Nitelikli tarım, orman ve su işlerinde çalışanlar	10,0
Sanatkârlar	15,5
Tesis ve makine operatörleri	7,9
Nitelik gerektirmeyen işlerde çalışanlar	20,0

Kaynak: İslamoğlu, E. (2019). Ulusal ve Uluslararası Boyutlarıyla Genç İşsizliği Sorunu ve Mücadele Politikaları. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.s.6.

İş hayatına atılan gençlerin hangi mesleklerde çalıştığına dair bilgiler yukarıdaki tabloda verilmiştir. Tablo 6'daki verilere göre genç işgücünün %20'si nitelik gerektirmeyen işlerde çalışmaktadır. Hizmet ve satış elemanı olarak çalışanların oranı ise %26,4'tür.

Çalışmanın ekonometrik analiz kısmında TÜİK tarafından belirlenen 26 alt bölge esas alınmıştır. Bu bölgelerin hangi illerden oluştuğu, çalışmada esas alınan ilk ve son yıldaki işsizlik ve genç işsizlik oranları aşağıdaki tabloda verilmiştir. Tablo 7'deki verilere göre TR33 ve TR63 bölgelerinde 11 yıllık süreçte işsizlik oranı azalırken genç işsizlik oranı artmıştır. Diğer tüm bölgelerde işsizlik oranları ile genç işsizlik oranları paralel hareket etmiştir. Aynı zaman diliminde 10 bölgede işsizlik oranı artarken 16 bölgede azalmıştır. Tablodaki verilere göre 2018 yılı itibariyle en yüksek işsizlik oranı %25 ile Mardin, Batman, Şırnak ve Siirt'i kapsayan bölgededir. Ayrıca bu bölgede genç işsizlik oranı %37'dir. En düşük işsizlik oranı %5,1 ile Kastamonu, Çankırı ve Sinop bölgesindeyken, en düşük genç işsizlik oranı %7,6 ile Ağrı, Kars, Iğdır ve Ardahan bölgesindedir. Bu veri bize bölgelerin farklı karakteristik özellikleri olduğunu göstermektedir.

Tablo 7. Alt Bölgelerdeki İşsizlik ve Genç İşsizlik Oranları

Bölge Bilgileri		İşsizlik		Genç işsizlik	
Kod	Kapsadığı İller	2008	2018	2008	2018
TRA1	Erzurum, Erzincan, Bayburt	6,3	7,5	13	18,2
TRA2	Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan	5,6	5,3	11,7	7,6
TRB1	Malatya, Elâzığ, Bingöl, Tunceli	14,5	8	29,6	16,9
TRB2	Van, Muş, Bitlis, Hakkâri	14,2	21,5	23,8	30,5
TRC1	Gaziantep, Adıyaman, Kilis	16,4	12,8	23,8	19,6
TRC2	Şanlıurfa, Diyarbakır	14,1	18,6	18,9	23,4
TRC3	Mardin, Batman, Şırnak, Siirt	17,4	25	27,8	37
TR10	İstanbul	11,2	12,5	17,8	20,1
TR21	Tekirdağ, Edirne, Kırklareli	11,2	7,5	22,2	14
TR22	Balıkesir, Çanakkale	7,5	5,7	17,9	15,5
TR31	İzmir	11,8	13,8	22,2	23,1
TR32	Aydın, Denizli, Muğla	10,8	6,9	19,3	14,1
TR33	Manisa, Afyon, Kütahya, Uşak	8,3	6,8	15,9	16,4
TR41	Bursa, Eskişehir, Bilecik	10,3	9	19,8	16,7
TR42	Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova	10,8	10,2	22,8	18,1
TR51	Ankara	11,8	10,1	24,7	19,4
TR52	Konya, Karaman	10,2	5,9	20,7	12,1
TR61	Antalya, Isparta, Burdur	8,9	11,6	16,4	24,1
TR62	Adana, Mersin	16,8	11,2	29,3	18,7
TR63	Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye	15,8	14,1	22,7	24,9
TR71	Kırıkkale, Aksaray, Niğde, Nevşehir, Kırşehir	10,1	10,9	24,6	25,1
TR72	Kayseri, Sivas, Yozgat	11,4	13,2	24,2	27,2
TR81	Zonguldak, Karabük, Bartın	6,9	8	18,8	22,4
TR82	Kastamonu, Çankırı, Sinop	6,7	5,1	13,6	13,2
TR83	Samsun, Tokat, Çorum, Amasya	7,4	6,4	15,5	13,4
TR90	Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin, Gümüşhane	5,8	6,2	17,7	19,5

Kaynak: TÜİK İşgücü İstatistikleri (www.tuik.gov.tr, Erişim tarihi: 16.04.2020).

3. Literatür Taraması

Clark ve Summers (1982) çalışmalarında genç işsizliğin dinamiklerini incelemişlerdir. İlk olarak genç işsizlik sorunu işsizlik sorunundan daha

büyüktür. Genç işsizlik rakamları olduğundan daha düşük görünmektedir çünkü gençlerin birçoğu iş aramayı bırakmaktadır

Çondur ve Bölükbaş (2014) yaptıkları çalışmada; Türkiye'deki işgücü piyasası ile ekonomik büyüme ve enflasyon arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Gayri safi yurtiçi hasılda ve üretici fiyat endeksinde meydana gelen değişimlerin genç işsizliği dolaylı olarak etkilediği bulgusuna ulaşmışlardır. Bölükbaş (2018) 2010 ve 2017 yılları arasında Türkiye'deki kayıt dışı istihdam, genç işsizlik ve büyüme arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmalara göre; kayıt dışı istihdam ve büyüme arasında çift yönlü nedensellik varken ekonomik büyümeden genç işsizliğe doğru tek yönlü bir nedensellik mevcuttur.

Kabaklarlı ve Gür (2011)'ün 2005 ile 2010 yılları arasındaki aylık verileri kullanarak yaptıkları çalışmada johansen eş bütünleşme analizi tercih edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre genç işsizlik oranı ile reel GSYH, reel yatırımlar, enflasyon ve verimlilik arasında uzun dönemli bir ilişki vardır.

Marelli, Choudhey ve Sinorelli (2013) gelişmiş ülkelerin otuz yıllık verilerini kullanarak yaptıkları çalışmadan elde ettikleri ampirik bulgulara göre; ekonomik büyüme, ekonomik özgürlük, işgücü piyasası reformları genç işsizliği azaltmakta ve aynı zamanda işgücü piyasasının verimliliğini artırmaktadır.

Dietrich ve Moeller (2015)'e göre, her ne kadar genç işsizlik beceri eksikliği gibi bireysel faktörlerden etkilense de ülkelere özgü faktörler genç işsizliği daha çok etkilemektedir. Ünelere özgü durumların Avrupa ülkeleri arasındaki genç işsizlik farklılıklarını açıklamada önemli olduğunu öne sürmüşlerdir. Panel veri yöntemiyle yapılan ampirik çalışmada, özellikle Akdeniz ülkelerinde işsizlik ile genç işsizlik arasında

yüksek bir korelasyon olduğu, bu nedenle sorunun temelinde ekonomik büyüme olduğu bulgusuna ulaşmışlardır.

Tomic (2016), 28 Avrupa ülkesinde 2002 ile 2014 yılları arasında genç işsizliği belirleyen faktörleri incelemiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, genç işsizlik sadece makro ekonomik bir sorun değil aynı zamanda yapısal ve kurumsal bir sorundur. Yüksek kamu borcu ve düşük büyümesi olan ülkelerde genç işsizlik daha belirgindir.

Gözgör ve Pişkin (2011) 2004 ile 2009 yılları arasında bölgelerin dış ticaretten aldıkları pay ile işsizlik oranı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Sabit etkili panel veri analizi kullanılarak yapılan çalışmada, bölgelerin dış ticaret hacmi arttıkça işsizlik oranının azaldığı bulgusuna ulaşmışlardır.

Polat ve Uslu (2010)'ya göre imalat sanayisine ait dış ticaret verileri ile işsizlik arasında uzun dönemli bir ilişkisi yoktur. Fakat kısa dönemde hem ithalatın hem ihracatın istihdamı pozitif etkilediği bulgusuna ulaşmışlardır.

Hunady ve Pizar (2016)'a göre; yükseköğrenim işgücü piyasasının gerekliliklerini kapsayan bir eğitim verilmesi ve bölgesel olarak mezunlar için yeteri düzeyde yatırım yapılması halinde işsizliği azaltan bir unsur haline gelir. 2002 ile 2014 yılları arasındaki verilerle panel veri yöntemiyle yapılan analize göre yükseköğretim ile genç işsizlik arasında negatif ilişki vardır.

Özcan, Tepekule ve Kayalıdere (2016) OECD tarafından düzenlenen PISA testleri ile genç işsizlik arasındaki ilişkiyi incelemiştir. AB ülkelerinde PISA sonuçları yüksek olan ülkelerde genç işsizliğin daha düşük olduğunu tespit etmişler ve eğitim kalitesi ile genç işsizlik arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu sonucuna varmışlardır.

4. Ekonometrik Analiz

Çalışmada tablo 7’de detayları verilen 26 alt bölge baz alınarak 2008 ile 2018 yılları arasındaki verilerle panel veri analizi yapılmıştır. Model şu şekilde oluşturulmuştur.

$$G_{it} = \beta_0 + \beta_1 Lgdp_{it} + \beta_2 Lex_{it} + \beta_3 Lsan_{it} + \beta_4 Leduc_{it} + \beta_5 Llr_{it} + V_{it}$$

Modelde yer alan değişkenlerden;

G_{it} : Genç işsizlik oranını,

$Lgdp$: Dolar cinsinden reel kişi başı gelirin logaritmasını,

Lex : Dolar cinsinden ihracatın logaritmasını,

$Lsan$: Reel sanayi hasılasının logaritmasını,

$Leduc$: Lisans ve önlisans mezunu genç sayısının logaritmasını,

Llr : M^2 cinsinden ruhsatı verilen inşaat yüzölçümünün logaritmasını göstermektedir.

Modelin oluşumundan sonra ilk olarak normallik ve çoklu doğrusal bağlantı testleri yapılmıştır. Test sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir. Yapılan testler sonucunda kalıntıların normal dağılmadığı ve çoklu doğrusal bağlantı olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 8. Normallik ve ÇDB Sınaması

	Normal dağılım sınaması	Çoklu doğrusal bağlantı sınaması
Hipotez	Kalıntılar normal dağılmıştır	Çoklu doğrusal bağlantı yoktur
Prob/ Vif değeri	0,0045	6,80
Kritik Değer	0,05	10
Sonuç	Kalıntılar normal dağılmamıştır.	Çdb yoktur.

Bu aşamadan sonra modelde birim etkinin varlığı sınanmıştır. Yapılan tüm testlerde birim etki olduğu anlaşılmış sonuçlar tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9. Birim Etkinin Sınanması

	H₀ Hipotezi	Prob değeri	Sonuç
F Testi	Birim etki yoktur	0,000	Birim etki vardır
En çok olabilirlik	Birim etki yoktur	0,000	Birim etki vardır
LR testi	Birim etki yoktur	0,000	Birim etki vardır
ALM testi	Birim etki yoktur	0,000	Birim etki vardır
Score testi	Birim etki yoktur	0,000	Birim etki vardır

Birim etkinin tespit edilmesi ile model tahmininde sabit etkiler ya da tesadüfi etkiler modellerinden hangisinin tercih edileceğini belirlemek için Hausman testi uygulanmıştır. Yapılan testte varyans ve kovaryans matrisleri arasındaki farkın pozitif çıkmaması nedeniyle sonuç güvenilir çıkmadığı için dirençli Hausman testi yapılmıştır. Test sonucunda sabit etkiler modeline karar verilmiştir. Modelin belirlenmesinin ardından varsayımdan sapma testleri yapılmış sonuçları Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10. Varsayımdan Sapma Testleri

	Uygulanan test	H₀ Hipotezi	Prob değeri	Kritik değer	Sonuç
Heteroskedasite	Wald testi	Heteroskedasite yoktur	0,0000	0,05	H ₀ Red
Otokorelasyon	Durbin-Watson	Otokorelasyon yoktur	1,1273	2	H ₀ Red
	Baltagi-Wu	Otokorelasyon yoktur	1,2775	2	H ₀ Red
Birimler arası korelasyon	Pesaran testi	Birimler arası korelasyon yoktur	0,0014	0,05	H ₀ Red
	Friedman testi	Birimler arası korelasyon yoktur	0,6474	0,05	H ₀ Red edilemez
	Frees testi	Birimler arası korelasyon yoktur	0,5690	0,3103	H ₀ Red

Yapılan Wald testi sonucunda modelde değişen varyans sorunu olduğu anlaşılmıştır. Hem Durbin-Watson hem de Baltagi-Wu testine göre korelasyon vardır. Birimler arası korelasyonun sınanmasında ise, Pesaran ve Frees testlerine göre korelasyon vardır. Friedman testine göre ise birimler arasında korelasyon yoktur. Pesaran ve Frees test sonuçları tercih edilerek birimler arasında korelasyonun varlığı kabul edilmiştir. Bu durumda sabit etkiler altında üç varsayımdan sapmanın da bulunduğu modeli tahmin etmek için Driscoll-Kraay standart hatalar modeli tercih edilmiştir. Tahmine ilişkin bilgiler tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. Modelin Tahmini

Driscoll-Kraay Standart Hatalar Modeli				
Gözlem sayısı	286	Değişkenler	Katsayılar	P> t
Birim sayısı	26	Lgdp	-17,868	0.000
F istatistiği	132,90	Leduc	5,701	0.013
Prob değeri	0,0000	Lsan	-7,714	0.000
R2 değeri	0,4168	Sabit	235,09	0.000

Tahmin sonuçlarına göre model anlamlıdır. Bağımsız değişkenler bağımlı değişkenin %41,68’ini açıklamaktadır. Bağımsız değişkenlerden inşaat yatırımları ve ihracat anlamsız çıkmıştır. Kişi başı gelirdeki ve sanayi hasılasındaki %1’er artış genç işsizliği sırasıyla %0,18 ve %0,08 azaltmaktadır. Yükseköğretim mezunu genç sayısındaki her %1’lik artış genç işsizliği %0,06 artırmaktadır. Kişi başı gelirin, sanayi hasılasının ve yükseköğretim mezunu genç sayısının sıfır olma ihtimali olmadığından sabit parametrenin yorumu iktisaden anlamlı değildir.

Ekonometrik analiz sonucunda Türkiye’de kişi başı gelir ve sanayi üretimi arttıkça genç işsizliğin azaldığını, yükseköğretim mezunu genç sayısının arttıkça genç işsizliğin arttığı yönünde bulgular elde edilmiştir.

İnşaat sektörü ve ihracat artışı ile genç işsizlik arasında bir ilişki bulunamamıştır.

SONUÇ

Genç işsizlik sorunu sadece Türkiye'nin değil dünyadaki birçok ekonominin önemli sorunlarından birisidir. İşsizlik oranlarının düşük olduğu birçok OECD ülkesinde, genç işsizlik oranları işsizlik oranlarından 2,5 ila 3,5 kat daha fazladır. Fakat Türkiye'de bu rakam 1,8'dir. 2004 ile 2018 yılları arasındaki süreçte işsizlik ve genç işsizlik arasındaki korelasyon katsayısı 0,98'dir. Bu durum diğer ülkelerin aksine Türkiye'de genç işsizliğe ve işsizliğe aynı parametrelerin sebep olduğunu göstermektedir. Ayrıca aynı dönemde genç işsizlik ve ekonomik büyüme arasındaki korelasyon katsayısı -0,57'dir. Bu oran büyüme ve genç işsizliğin birbiriyle önemli bir ilişkiye sahip olduğunu gösteren bir öncü göstergedir.

TÜİK tarafından hazırlanan gençlerin işgücü piyasasına giriş istatistikleri genç işsizlik hakkında çok önemli veriler sunmaktadır. Bu verilere göre Türkiye'deki eğitim sistemi iş gücü piyasasının niteliklerine uygun içerikten yoksundur. Gençlerin önemli bir bölümü son mezun olduğu okulun iş bulmakta hiçbir katkı sağlamadığını söylemektedir. Gençlerin işe yerleşmesinde en önemli araç akraba ve yakın çevre yönlendirmesi iken eğitim kurumlarının ve istihdam ofislerinin payı çok düşüktür. Bu durum gençlerin istihdama girişte önemli bir rehberlik sorunu yaşadığını ortaya koymaktadır. Ayrıca TÜİK verilerine göre genç işgücünün çoğunluğu niteliksiz ya da düşük nitelikli işlerde çalışmaktadır. Bu nedenle gençlerin ürettiği katma değer oldukça düşüktür.

Çalışmaya esas teşkil eden 26 bölgedeki işsizlik ve genç işsizlik oranları birbirinden oldukça farklıdır. Bu durum bölgelerin farklı karakteristik

özelliklere sahip olduğu göstermektedir. Yapılan ekonometrik analiz sonucunda inşaat yatırımlarının ve ihracatın genç işsizliği etkilemeyen bir faktör olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu durum gençlerin inşaat sektöründe daha az tercih edilmesiyle ve ihracat miktarındaki artışın kapasite artışı gerektirmemesiyle ya da mevcut faktörlerin üretim için yeterli olması ile açıklanabilir. Kişi başı gelirdeki yani GSYH'deki artış ve sanayi hasılasındaki artış genç işsizliği azaltan iki önemli faktördür. Çalışmanın en göze çarpan sonucu, yükseköğretim mezunu genç sayısının artması genç işsizliği artıran bir sebep olduğunun bulgulanmasıdır.

Türkiye'de genç işsizlik üç makro soruna yol açmaktadır. İlk olarak üretim faktörlerinin birinden yararlanılamadığı için ekonomi potansiyelinin altında kalmaktadır. İkinci olarak gelir gider dengesi negatif olan sosyal güvenlik sistemi prim gelirinden mahrum kalmakta ve açık büyümektedir. Son olarak istihdama katılmayan gençler gelirden yoksundur ve geçimleri aileleri tarafından sağlanmaktadır. Bu durum hane halkı tasarruflarının düşük kalmasına neden olmaktadır.

Analiz sonuçlarının da gösterdiği üzere Türkiye'deki genç işsizlik sorununun temelinde yetersiz ekonomik büyüme olduğu ortaya çıkmaktadır. Gençlerin işgücü piyasasında daha kolay yer bulması için sanayi üretimini artıracak politikalar uygulanmalıdır. Eğitim sisteminin gençlere nitelik kazandırmadığı ve yükseköğretim mezunu sayısının genç işsizliği artırdığı göz önüne alındığında, eğitim politikalarının değiştirilmesi gerektiği ortadadır. Ayrıca gençlerin iş gücü piyasasına girişinde yaşadığı rehberlik sorununu çözümlenmeli, istihdam ofislerinin ve eğitim kurumlarının yapısı buna göre uyarlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, M. (2019). Ulaştırma Yatırımlarının Büyümeye Etkisi: Türkiye Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yalova: Yalova Üniversitesi.
- Akgeyik, T. (2012). Üniversite Mezunu Gençler Arasında Vasıf Formasyonu Sorunu ve İşsizlik Olgusu. *İstihdamda 3İ Dergisi*, 58-60.
- Aslantepe, G. (2007). Türkiye’de İşgücü Piyasasının Yapısı ve Genç İşsizlik. *Genç İşsizliği Sempozyumu* (s. 53-58). Ankara: TİSK Akademi.
- Bozdağlıoğlu, U. Y. (2008). Türkiye’de İşsizliğin Özellikleri ve İşsizlikle Mücadele Politikaları. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 45-65.
- Bölükbaş, M. (2018). Kayıt Dışı İstihdam ve Genç İşsizlik Ekonomik Büyüme ile İlişkili Olabilir Mi? Türkiye İçin Ekonometrik Bir Analiz. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, Cilt:8, Sayı:2, 75-90.
- Clark, K. B., and Summers, L. (1978). The Dynamics of Youth Unemployment." *The Youth Labor Market Problem: Its Nature, Causes and Consequences*. NBER Working Paper No. 274 (Also Reprint No. r0284), 199-234.
- Çondur, F., ve Bölükbaş, M. (2014). Türkiye’de İşgücü Piyasası ve Genç İşsizlik-Büyüme İlişkisi Üzerine Bir İnceleme. *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 47, 77-92.
- Dietrich, H., and Moeller, J. (2015). Youth Unemployment in Europe – Business Cycle and Institutional Effects. *International Economics and Economic Policy* 13(1), 1-34.
- Eğilmez, M. (2019). Ekonominin Temelleri (Kavramlar ve Kurumlar). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Erdayı, A. (2009). Dünyada Genç İşsizliği Sorununun Çözümüne Yönelik Ulusal Politikalar ve Türkiye. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 133-161.
- Erdayı, U. (2009). Dünyada Genç İşsizliği Sorununun Çözümüne Yönelik Ulusal Politikalar ve Türkiye. *Çalışma ve Toplum*, 133-162.
- Freeman, R. B. (1979). Why is There A Youth Labor Market Problem? NBER Working Paper No. 365, 1-34.
- Gözgör, G., ve Pişkin, A. (2011). İşsizlik ve Dış Ticaret: Türkiye’deki Bölgeler İçin Genelleştirilmiş Momentler Yöntemi-Dinamik Panel Veri Yaklaşımı. *İşletme ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, Cilt:2, Sayı:3, 121-138.
- Güler, B. K. (2006). Çalışma Hayatında Öğrenilmiş Çaresizlik. Ankara: Liberte Yayınları.
- Gündoğan, N. (1999). Genç İşsizliği ve Avrupa Birliği’ne Üye Ülkelerde Uygulanan Genç İstihdam Politikaları Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi 54-1, 63-79.
- Güney, A. (2010). Türkiye’de Geliştirilmiş İşsizlik Oranları. *Çalışma ve Toplum*, 239-252.
- Hunady, J., and Pısar, P. (2016). Higher Education And Regional Unemployment: Is There Any Relation Between Them? *Conference Paper*, (s. 157-167).
- İslamoğlu, E. (2019). Ulusal ve Uluslararası Boyutlarıyla Genç İşsizliği Sorunu ve Mücadele Politikaları. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Kabaklarlı, E., ve Gür, M. Türkiye’de genç işsizlik sorunu ve ekonomik belirleyicilerinin uzun dönem eş-bütünleşme analizi. 14. Uluslararası İktisat Öğrencileri Kongresi (s. 2011). Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi.
- Karabıyık, İ. (2009). Avantaj ve Dezavantajları İle Genç İşsizliğinin Değerlendirilmesi. *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 293-320.
- Marelli, E., Choudhry, M. T., & Signorelli, M. (2013). Youth and total unemployment rate: the impact of policies and institutions. *Rivista Internazionale di Scienze Sociali*, 2013, vol. 121, issue 1, 63-86.

- Murat, S. (1995). Gençlerin İşsizliğine Genel Bir Bakış. Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, 175-194.
- Murat, S., & Şahin, L. (2011a). Gençlerin İstihdamı/İşsizliği Bakımından Türk Eğitim Sisteminin Değerlendirilmesi. Çalışma ve Toplum, 93-135.
- Murat, S., & Şahin, L. (2011b). Nedenleri ve Sonuçları Bakımından Gençler Arasında Yaygınlaşan İşsizlik. İstanbul Sosyoloji Konferans Dergisi, 1-48.
- O'Higgins, N. (2005). Trends in the Youth Labour Market in Developing and Transition Countries. SSRN Electronic Journal, 1-50.
- Organisation for Economic Co-operation and Development. (2020, Nisan 24). Unemployment Statistics. OECD Website: <https://data.oecd.org/unemp/unemployment-rate.htm#indicator-chart> adresinden alındı
- Organisation for Economic Co-operation and Development. (2020, Nisan 24). Youth Unemployment Statistics. OECD Website: <https://data.oecd.org/unemp/youth-unemployment-rate.htm> adresinden alındı
- Özcan, P. M., Tepekule, U., & Kayalıdere, G. (2016). Eğitim Kalitesinin Genç İşsizliği ile İlişkisi: PISA Test Sonuçları Üzerinden Bir Değerlendirme. Aydın İktisat Fakültesi Dergisi, Cilt:1, Sayı:2, 89-113.
- Öztürk, N. (2006). Ekonomide Devletin Değişen Rolü. Amme İdare Dergisi Cilt: 39, Sayı: 1, 17-38.
- Pirler, B. (2007). Genç İşsizliği Sorunu ve Çözümüne Yönelik Politikalar. Genç İşsizliği Sempozyumu (s. 147-156). Ankara: TİSK Akademi.
- Polat, Ö., & Uslu, E. E. (2010). Türkiye İmalat Sanayinde Dış Ticaretin İstihdam Üzerindeki Etkisi. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 489-504.
- Savcı, İ. (2007). Genç İşsizliği, Eğitim ve İstihdamda Sorunlar, Çözüm Arayışları. Tisk Akademi, 87-108.
- Schmitt, J. (2012, Nisan). America's "New Class" A Profile of the Long-Term Unemployed. New Labor Forum: <https://newlaborforum.cuny.edu/2012/04/08/americas-new-class-a-profile-of-the-long-term-unemployed/>.
- Taban, S. (2013). İktisadi Büyüme Kavram ve Modeller. İstanbul: Ekin Yayınevi.
- Taban, S., & Kar, M. (2006). Beşeri Sermaye ve Ekonomik Büyüme:Nedensellik Analizi, 1969-2001. Sosyal Bilimler Dergisi 2006/1, 159-182.
- Taşçı, M., & Darıcı, B. (2009). Türkiye'de İşsizliğin Mikro Veri İle Farklı Tanımlar Altında, Cinsiyet Ayrımına Göre Analizi. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 140-159.
- Tomić, I. (2016). What drives youth unemployment in Europe? Radni materijali Ekonomskog instituta, 5-40.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2020, Nisan 30). Gençlerin İşgücü Piyasasına Giriş İstatistikleri. TÜİK Web Sitesi: www.tuik.com.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2020, Mayıs 1). TÜİK İşgücü İstatistikleri. TÜİK Web Sitesi: www.tuik.com.
- Unay, C. (2001). Makro Ekonomi 8. Baskı. Bursa: Vipaş Yayın A.Ş.
- Ünsal, E. (1997). Makro İktisat. Ankara: İmaj Yayıncılık.
- Yentürk, N., & Baştürk, C. (2007). Türkiye'de Genç İşsizliği. İstanbul: Gençlik Çalışmaları Araştırma Birimi Raporu.
- Yıldırım, K., Taşdemir, M., Yıldırım, S., & Yıldırım, Z. (2019). Makro Ekonomi. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zaim, S. (1997). Çalışma Ekonomisi. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Elektronik Kaynaklar